

פתיחת חנויות בחול-המועד

פרקמטיא כל שהוא אסור... ובדבר האבד מותר. (מ"ק י ע"ב)

שו"ת חת"ס (או"ח סי' א)

אודות פתיחת החנות בחול המועד, נתקלקלה השורה בכל המקומות בעו"ה ונתפשטה המספחת מימים ימימה ולא ישמעו ע"כ מוטב שיהיו שוגגים וכו'.

מחיבתא (פניני הלכה, עמ' ט)

ובשר"ת מהרש"ג (ח"א י"ד סי' כה) הביא מספר שבילי דוד (בהלכות חוה"מ סי' תקלט ס"ד) שמיישב מנהג העולם בזה על פי הירושלמי (מ"ק פ"ב ה"ג) המובא בראשונים (רא"ש פ"א סי' א), אמר רב אבא בר ממל אילו היה מי שימנה עימי התרתי מלאכת חול המועד, כלום ניתנו אלא כדי שיהיו עוסקים ושונין ויגעין בתורה, ואינו כן אלא אוכלין ושותין ופוחזין. והנה בודאי לא התיר רב אבא בר ממל ונשאר הדבר באיסורו, ומכל מקום יש לנו ללמוד דאנו רואים שהבטלה מביאה לידי כמה עבירות, ויפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון, לכן אם בשביל דבר האבד בממונו הותר מלאכת חול המועד, כל שכן אבידת נפשו דחמיר טפי, והבטלה בזמן הזה גורם עבירות ואבידת נפשו ואין לך דבר האבד גדול מזה.

מחצית השקל (תקל"ט ס"ק יז)

והנה הרבה מהאחרונים קראו תגר על קלות שנוהגים בעו"ה בענין מו"מ בחה"מ. ולא מצאתי להם תקנה אלא שבס' א"ר כ' וז"ל ואפשר דחשבו לדבר אבוד. דאם לא ישבו כ"כ זמן כל ימות החג בחנות יתמעט המו"מ מישראל (ונוסיף לזה יש לומר לענ"ד אם היה אפשר שיסגרו כל ישראל שבאותו העיר חנויותיהן בחה"מ. וגם אין סוחר גוי דר באותו מקום אז ראוי להחמיר. אבל כיון שאי אפשר למחות שכלם יסגרו חנויותיהן. כ"ש כשיש סוחר גוי. אם כן אם הירא וחרד על דבר ה' יסגור חנותו לבדו. ירגילו קונו לילך לסוחר אחר והוי דומיא קצת להלואה לאותן שרגילים אצלו שהותר מה"ט).

הרב שטרנבוך (מועדים וזמנים ח"ד סי' ש)

וקשה אטו ברור שיפסיד לאחר כך מזה, והא ודאי יודעים שסגור רק לשבוע... אינו מצוי שבשביל זה יתרגלו ולא יקנו גם אחר המועד אצלו עוד... וכן הלוא מצוי שאדם סוגר בקיץ וכדומה חנותו לשבוע ויותר שיוכל לצאת לחופשה, ואין כל החנויות ממש סגורות באותו זמן, ומ"מ אינו חושש שיפסיד בכך קונים.

הרב שטרנבוך (מועדים וזמנים ח"ד סי' ש)

ובארה"ק הרבה תולים להתיר שבעו"ה רבים הקונים במועד דוקא שאז הם פנויים טפי, וכן אז הרבה תיירים מבקרים, וע"כ הסוגר חנותו מפסיד כל זה... אמנם לע"ד הא ליתא, ואם חז"ל אסרו פרקמטיא במועד היינו אף שע"כ יפסיד בימים אלו... ואדרבה לכאורה נראה שהאסור בחוה"מ אף שקונים הרבה וכדבר האבוד למוכר, עלול להיות חמור טפי בארה"ק ובמקומות בחוץ לארץ שרוב הקונים הם יהודים, שכה"ג כשמוכח דהקונה מתכוון לאחר המועד דוקא, הלוא עובר בכך אסור והמוכר מכשילם... ומסברא נראה שעיקר ההיתר שסומכין עלה היום בעלי חנות היינו מפני שרוב בעלי חנות אצלינו אינם עשירים מופלגים, ובש"ע מפורש דשרי למכור ולהרויח אם בזה יוציא ליום טוב וחוה"מ בשפע טפי, ובט"ז שם שאין לאסור אלא בעשיר מופלג, אבל בסתמא אף שיש לו כסף נקרא הכל כדי חייו.

ערוך השולחן (או"ח תקל"ט, טו)

ויותר תמוה לי מנהג מדינתנו שכל בעלי החנויות יושבים בחול המועד כמו בכל השנה וכבר צווחנו ככרוכיא ולית מאן דמשגח בנו ולא נזהר מזה אלא מעט מהרבה ואיזה היתר יש בזה ולפיכך נראה לענ"ד דהעניין כן הוא דמלאכות גמורות של בעלי מלאכות אסורות לגמרי אם מדאורייתא אם מדרבנן כמ"ש בס' תק"ל אבל משא ומתן נאסר רק מסחור שאין זה תמידיות יום יום ואין לו היזק אם ימכרנה ביום אחר ולזה צריך תנאים שנתבארו בס' זה ובלא"ה אסור וזה ששינו מוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצינעא אינו בחנונים אלא במוכר פירותיו שבשדותיו וכסותו וכלים שעשה או שקנה ואין לו הפסד אם ימכרם היום או לאחר המועד כי כשימכרם לא יהיו לו אחרים למכירה וכן מוכרי תבלין או ירקות מייירי בכה"ג אבל מי שפרנסתו מחנותו וממנה מתפרנס יום יום הלא אין לך דבר האבד יותר מזה ואם ינעל חנותו בודאי יקמץ להוצאת שמחת יו"ט וזה הא מפורש בירושלמי שהבאנו דשבביל להרבות בכבוד יו"ט מותר לישא וליתן ואצלינו ברור דאם ינעלו החנויות ימעטו בשמחת יו"ט.

שדי חמד (אסו"ד, חול המועד, ז)

כי באמת לו ידעו והאמינו בדברי רז"ל ובטחו בדבריהם הקדושים לא היו פורצים גדר והאמינו בה' ובעבדיו הנאמנים כי יותר ממה שירויחו במשא ומתנם בחולו של מועד באיסור ירויחו לאחר המועד בהיתר וטוב להם בעולם הזה ובעולם הבא כמו שמצינו בש"ס בפרק קמא דמועד קטן דף י"ד ע"ב דרבינא הוה ליה עיסקא דהוה מזדבן בשיתא אלפי שהיה לזבונה בתר חולא דמועדא וזבניה בתריסר אלפי הנך רואה דבשתים עלתה לו להרויח בכפל וטוב לו לעולם הבא.